

dunt; cum potius ad hanc eliminandam, cum necessarium clamitent: attrito itaque similiter etsi de timore illo veniat, voluntaria omnino est, et peccandi voluntatem se-Scholastici. Sed audiatur, D. Thomas: (53) „Quandoque timor inducit amorem, in quantum scilicet homo, qui timet puniri à Deo, servat mandata ejus: “ quorum pri-mum Dei ipsius injungit amorem. Et id Ecclesiastico conforme est dicenti: (54) „Qui rimus, incidemus in manus Domini, et non in manus hominum.“ Infernum autem cum et impius resipiscens metuat, et justus, uterque Dei servat mandata, ne ab eo puniatur; atque idcirco opera, quies illa custodit, de metu isto proveniunt: hujusmodi sunt informes actus fidei, spei, doloris, propositum emendationis, receptione Sacra-menti, quæ homo attritus, ne aeternum pereat, studiosus agit; et ipsimet actus gratia formati, charitatisque amor, quos justus, ne incidat in manus Domini, navis exequitur. Ingeminata præterea, vel continua potius jejunia, vigilia, chameunia, ac stu-penda penitentia exercitamenta complura, quæ Paulus, Antonius, Hilarius, Pachomius, Arsenius, et similes christianæ palestra fortissimi athletæ sunt amplecti, metui etiam adscripterim, quod ea, ut fugerent à ventura ira, perfecerint. Quinimo et Martyres hujus timoris gratia tormenta virilliter sustinerunt: unde inter cruciatus ipsos aiebat Eleazarus: „Propter timorem tuum libenter hac patior.“ Cum ergo præclaræ isthæc opera, etsi timore exorta, involuntaria nullo modo dicantur, attrito pariter ex eo nata involuntaria vocanda est nullatenus.

36. Cur autem, si ex me quisi sis, metus à Deo incusus voluntarius esse va-leat, secus tamen ille, quem prædo infert, dixerim cum D. Thoma, Deum virtutem præberet in metum nos inclinare, moventemque; imo et auxilium, quo actu, ac sponte formidemus, conferre: atvero divitem re hujusmodi nequitiam donat prædator. Di-xerim etiam cum eodem, quod „Deus causat in nobis nostra opera secundum mo-dum nostrum, qui est, ut voluntarie, et non coacte agamus:“ fur autem contra modum istum procedit, cogit enim divitem, et ab eo extorquet argentum. Dein la-tro potestatem non habet inclinandi quo velit, divitis voluntate, et ideo facere ne-quit, quod voluntarie timeat: at Deus id præstare optime valet, quia illam habet potestatem. (55) „Non est itaque dubitandum, ait B. Augustinus, voluntati Dei, „qui in celo, et in terra omnia quacumque voluit, fecit, et qui etiam illa, que satura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult; quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, fa-cit... habens humanorum cordium, quo placet, inclinandorum omnipotentissimum“ potestatem. „Et superaddit: „In cordibus hominum quod voluerit, operatur... Ma-gis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.“ Et ideo sicut ho-mo nolens, fieri solet volens, ita Deus ex nolentibus plerunque facit volentes: (56) „Novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non po-test, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. Si ergo facere potest, quod is, qui credere solebat, velit credere, et cur efficeri non valebit, quod peccator penitens, et sese ad Sacramentum aprans, voluntarie infernum metuat? Penitens isthic timere vult, quia vult justificari, et timor ad justificationem requiritur: facilius autem est, ex volente timere, timentem voluntarie efficeri; quam ex nolentem cre-dere, facere volentem credere. Præterea penitens ille eligit, et amplectitur timorem utri medium ad justificationem obtinendam: quomodo itaque non erit ei voluntarius? At dives non eligit metum, sed hic ei invito à fure injicitur; nec amplectitur formidinem, sed pecunia traditionem ad salvandam vitam; et ideo timor ipsius non dicitur voluntarius.

37. S. Thomas inquit: (57) „Deus operatur in voluntate, et in libero arbitrio se-

(51) 1. 2. q. 41. 2. 1. ad 1.

(52) De corr. et gratia c. 14. n. 45.

(53) 1. 2. q. 1. 2. 2. ad 1.

(54) C. 1. 21. et 21.

(55) Contra duas epist. Pelagianorum l. 1. c. 19. n. 37.

(56) Sent. d. 25. q. 1. 2. 2. ad 1.

„cundum ejus exigentiam: unde etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc sua omnipotentia facit, ut illud, in quod mutatur voluntarie ve-lit; et ita coactionis ratio tollitur.“ Quapropter cum ex peccatore non timente, facit timentem, ei præbet congrua, et efficacia auxilia, ut voluntarie, et sine coac-tione timere velit, et timeat reapse. Tanta est gratia divinæ virtus, atque efficacia, ut ea etiam, quæ natura ipsa magis horret, uti supplicia, et mors, etsi violenter illa-ta sint, suavia interdum reddat, et dulcia, toleranterque idcirco voluntarie, ac la-te. Unde Ecclesia in officio S. Stephani Protomartyris ait: „Lapides torrentis illi dulces fuerunt, ipsum sequuntur omnes animæ justæ.“ Ac de SS. fratribus Mar-co, et Marcellino refert, quod cum Tyrannus eos crudeliter torquens dixisset: „Re-sipiscite miseri, et vos ipsos ab his cruciatis eripite:“ responderunt: „Numquam tam jucunde epulati sumus, quam hæc libenter Jesu Christi causa perferimus, in cuius amore nunc fixi esse cœpimus: utinam tandem nos hæc pati sinat, quandiu hoc corruptibili corpore vestiti erimus“ Ubi constat, supplicia eis non solum suavia, et dulcia, sed etiam summopere fuisse voluntaria, siquidem libenter ea tulerunt, et ab eis se eripere noluerunt, sed in illis potius permanere concupierunt. Itaque si gratia hæc omnia præstat, nonne efficere etiam poterit, ut homo voluntarie internum timeat? Hoc sane facilius est, quoniam timor nobis non ita repugnat, sicut cruciamen-ta, et mors.

38. Sed opposere hæc verba S. Thomæ: (58) „Etsi per hujusmodi timorem ali-quis bonus facit, non tamen bene facit, quia non facit sponte, sed coactus me-tu poenæ, quod proprio est servorum.“ Sedenim de eo timore loquitur, qui po-enam refugit, non culpam, qui idcirco nec supernaturalis, nec in hoc laudabilis est. Unde ante præmisserat: „In quantum talis timor non refugit malum, quod oppo-nitur bono spirituali, scilicet peccatum, sed solum poenam, non est laudabilis.“ Hic autem agitur de timore laudabili, ac supernaturali, qui nedium poenam, sed etiam culpam fugit, vitatusque juxta ejus doctrinam Cap. VIII. n. 5. relatam.

39. Exin tamen, ais, hæc adversus Dissertationem emergit difficultas: Timor super-naturalis, de quo disseritur, et prævie ad gratiam disponit, poenam, et culpam fugit: est igitur initialis: hic namque utriusque fuga est: initialis vero timor ab imperfec-ta prodit charitate, subdit enim D. Thomas: (59) „Sicut autem timor initialis ca-uatur ex charitate imperfecta, ita hic timor (castus) causatur ex charitate perfecta.“ Timor itaque, qui prævia est preparatio, exit à charitate imperfecta. Ast licet uter-que timor nimis servilis, et initialis, poenam, et culpam fugiat, hoc tamen ex eodem interest, quod (60) „Poenam principaliter timor servilis respicit, timor autem initialis secundario:“ quoniam (61) „Timor initialis non timer poenam sicut præ-prium objectum, sed in quantum habet aliquid de timore servili adjunctum.“ Dinde servilis fugit culpam propter Deum judicem, et vindicem initialis peccatum vi-tat propter Deum summe bonum, et super omnia dilectum; id namque poscit chari-tas, qua causatur. Servilis prævia disponit, initialis non antecedenter, sed concomitanter; haud enim cum peccato est, sed cum gratia; nec aversionem à Deo, sed potius cum eo unionem secum habet, et præcipue refugit separationem: ac proprie-tate charitas, ex qua procedit, imperfecta dicitur, quia remissa est, secus vero quia cum gravi culpa conveniat. (62) „Iste timor, inquit idem, dicitur esse initialis, quia so-let esse in hominibus in principio sua conversionis: timent enim poenam propter peccata præterita, et timent separari à Deo per peccatum propter gratiam charita-tis infusam.“ Quinimo charitatem seu dilectionem Dei super omnia, quæ cum pec-cato coeat, hic quoque excludere videtur dicens: (63) „Spiritus Sanctus duos effec-

O o

(59) In Epist. ad Rom. cap. 8. lect. 1.

(60) 1. 2. q. 19. 2. 2. ad 4.

(61) In Epist. ad Rom. cit. lect. 1.

Ibi.

(62) Ibi. art. 8. ad 2.

(63) Ibi.

CAPUT. XXXI.

ti Justiniani, (13) timor qui peccandi voluntatem non expellit, haud Dei, sed hominum timor est. Et juxta S. Bonaventuram, (14) qui supernaturaliter timet, habet voluntatem peccandi, non in actu, sed in habitu, et radice, hoc est in peccato habituali, aut in habitu vitiioso, aut in concupiscentia, seu somite. Peccandi autem voluntas in hoc posteriori sensu ante justificationem non extinguitur; et ideo timor, et atrito, quod illam non pellant, remotam, ac insufficientes dispositiones appellari non debent.

8. Contendunt tamen Adversatores, atritum hominem, si culpam vitet, et exercetur, id solummodo facere, ut ab inferno, quem reformidat liberetur: quod satis non est; inquit, ut praevia adjustificationem comparetur, sed insuper requiratur, quod eam abominetur, quia est Dei offensas quo pacto illam odio non habet, nisi is, qui Deum ipsum diligit. Verumtamen homo atritus culpam odit, ut est offensa Dei punientis, et premitis, sic enim a timore, et spe, quibus affectus est, prospicitur. Eam itidem ut est offensa Dei summe boni, et super omnia amabilis detestatur; at non praevia, sed concomitant; haec namque detestatio ad charitatem spectat, qua non ante adjustificationem, sed in ea illi confertur. Deinde hi, qui infernum fide divina credunt, aliquando eum mente prospicant, ut est malum quoddam naturali ipsorum bono, seu proprie natura summopere repugnans, ac dissentaneum: et metus, quem tunc eisdem infernis incutit, naturalis est; res enim qualibet, id quod sibi nocere valer, naturaliter formidat. Si hoc metu perculsi culpam vitant, eam solummodo volunt, ut ab aeterno serventur incendio. Imo si in hac præservatione finem suum ultimum constituant, qui in Deo dumtaxat ponendum est, nedum naturalis, verum et criminosis erit eorum timor. Aliquando infernum iidem ipsi considerant, ut bono divino a nobis obtinendo est contrarius, et ad illud fruendum obex perpetuus: et timor, quem tunc concipiunt, supernaturalis est, eoque illi perterriti culpam omittant, non solum ut ab inferno ipso liberentur, sed etiam ut divino bono in aeternum perfrauantur. Præterquam homo atritus nedum metu agitur, sed etiam supernaturali spe, aut fiducia, cuius objectum aeterna est beatitudo, sive Deus ipse creaturam suam beans; et ideo culpam vitat homo ille, non tantum ut a gehennalibus fiammis liberetur, sed insuper ut colesti beatitate, Deique beantis consortio eternaliter valeat potiri; ac subinde culpam item vitare dicendus est, ut gratiam, charitatem, penitentiam, dilectionem, et contritionem inveniant; ista enim media sunt, ad consequendam beatitudinem necessaria.

9. Ceterum ut amplius attritionis sufficientiam impugnant, propagnentque initialis amoris necessitatē, nonnulla SS. Patrum loca laudent, in quibus affirmari videuntur, non esse bonum id, quod de radice charitatis non surgit; et sine amore neque ullum opus bonum, neque virtutem aliquam consistere. Sed quorsum haec? Numquid atritio sine amore bona non est? At Alexander VIII. assertum hoc proscripsit: 15. „Attritio, qua ex gehenna, et paenarum metu concipitur sine dilectione benevolentie Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.“ Deinde si absque amore Dei, nec opus bonum extat, nec virtus, verum esset, quod Quesnellus, et Bajus docuerunt, hic, videlicet, inquiens: 25. „26. „Omnia opera infidelium sunt peccata, et Philosophorum virtutes sunt virtus.“ Ille vero dicens: 49. „ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.“ Sed cum Ecclesia theses hujusmodi confixerit, tenendum est, quod ante charitatem, et charitatis amorem consistunt et bona opera tam naturalia, quam supernaturalia, ut atritio ipsa, actus credendi, sperandi, honorandi parentes, tribuendi eleemosynam, ac similes; et virtutes aliquæ, ut fides, spes, pietas, misericordia, et alia. Eapropter dum Patres innunt, opera nostra sine charitate non esse bona, loquuntur, haud quidem de morali, sed de meritoria aeterna vita bonitate, que illis deest prorsus, dum charitate non informantur. Idem de virtutibus dicendum est; ipsa enim, absente charitate, virtutes reverta sunt; carent tamen principia virtutis perfectione, nimurum meritoria, quam eisdem, dum adest, charitas tribuit. Ceterum per-

(13) Vide hie cap. 8. n. 5.

(14) ibi n. 19.

CAPUT. XXXI.

scio istuc extrinseca virtutibus ipsis est: (15) „Charitas, ait D. Thomas, non est perfectio intrinseca aliarum virtutum, sed extrinseca:“ et idcirco perfectione ista deficiente, qualibet carum haec virtus est, sed meritoria non est: (16) „A proprio nomine, inquit ipse, et a proprio obiecto qualibet virtus habet formam speciale, per quam est haec virtus: sed a charitate haber quamdam formam communem, secundum quam est meritoria vite eterna.“

10. Inistant nihilominus ultra illi ajentes, quod ut opera nostra bona sint, debent in finem charitatis, id est, in Deum super omnia dilectum ordinari; cum autem hoc fieri nequeat absque charitatis amore, necessarius erit, inquit, ut atritio bona sit, et impium preparat ad justitiam. Ast attritionem anoris expertem bonam, et supernaturalem esse, de fide est, sine quo idcirco aptare impium poterit ad justitiam. Præterea ab Ecclesia repudiatur doctrina haec Quesnelli: 53. „Sola charitas christiano modo facit actiones Christianas per relationem ad Deum, et Iesum Christum:“ quocirca atritio, et alia actiones nostræ esse possunt Christianæ, et christiano modo factæ, ac proinde bona quamquam desit charitas, que eas in Deum, et Iesum Christum referat. Deinde ordinatio operum in Deum ultimum finem super omnia amatum fit actu dilectionis à virtute charitatis, et gratia prudeunte, sicut statui cap. IX. n. 35: cum vero actus iste jam meritorius sit, ordinatio illa etiam erit meritoria, ac propterea censenda est necessaria, ut opera nostra meritum habeant, secus autem ut bona sint; et ideo dum honesto fine, sive ob honestatem virtutum fiunt, non mala, sed bona sunt; tuncque in Deum, etsi non dilectione charitatis, ratione aliqua referuntur, quatenus videlicet honestas illa a Deo est, et ad Deum ordinatur. Et exinde fit, quod relatio operum in finem charitatis non ante justificationem, sed in ea ipsa fit amore concomitante; atque idcirco non in peccatoribus, sed in justis reperitur, ut laudato capite dixi cum D. Thoma, qui id ulterius innuit ajens: (17) „Aut actus ille erit in finem debitum ordinatus, et hoc non potest esse nisi per charitatem in habente charitatem.“ Ordinatio operum in finem debitum, id est, in Deum super omnia anatum, si non potest esse nisi per charitatem in habente charitatem, in iustis unice, et non peccatoribus consistet, quia non isti, sed illi charitatis virtute exhortantur: ac propterea amor initialis, quod non in habente charitatem, sed in peccatore charitatis exorte foret, ineptus esset, ad hanc ordinacionem efficiendam. Hac præterea docet Angelicus Magister: (18) „Est de ratione charitatis, quod Deus super omnia diligatur...“ Quilibet autem actus peccati mortali contrariatur charitati, secundum propriam rationem, qua consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia, et quod homo totaliter illi se subjiciat, omnia sua referendo in ipsum.“ Et hinc conficitur, quod ubi non est charitas, nec Deus diligatur super omnia, nec omnia in Deum referuntur, sicut opus, quod est de ratione hominis, et ei convenit secundum propriam rationem, nequivam, ubi non est homo, exercetur. Et ideo hujusmodi dilectionem, et relationem efficiendam ante justificationem omnes subire non debet peccator, quia charitatem non habet, quemadmodum operatio, qua est hominis propria, ei nullatenus injungitur, qui homo non est.

11. Ajunt quoque, initialem amorem ad hoc requiri, ut impius se ad Deum converterat. Verum neque ad id eum existimo necessarium, quandoquidem peccatoris conversio duplex est, altera nimurum antecedens, imperfecta, et ad gratiam suscipiens dam eum disponens: altera concomitans, perfecta, et eadem justificans. Prior fit timore inferni, et dolore de peccatis, seu attritione, qua utrumque habet unde Tridentinum de gehennæ metu inquit: „Per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo consurgimus.“ Posterior vero, gratia, charitate, et contritione peragitur, juxta D. Thomam dicentem (20) „Primum igitur, quod in penitentia requiritur, est ordinatio mentis, ut scilicet mens convertatur ad Deum, et avertatur a peccato, to, dolens de commissio, et proponens non committendum: quod est de ratione

(15) De virtutibus. q. 2. 2. 5. ad 5.

(16) ibi a. 3. ad 9.

(17) De veritate. q. 14. 2. 5. ad 13.

(18) De virtutibus q. 2. 2. 6. c.

(19) 2. 2. q. 24. art. 12. c.

(20) lib. 4. contra Gent. c. 72.

CAPUT. XXXI.

proindeque attrito, quod hanc extirpationem non operetur, dispositio insufficiens nullatenus vocanda est. Si voluntas illa peccatum actualē dicatur, attritione eam depul-sari mihi perspectum est; nam attritio est dolor de peccatis ex gehenna supernatura-li timore ortus; timore autem peccatum expelli, Scriptura, et Patres concorditer asserunt: et loquuntur de peccato actuali, non de habituali, hoc namque haud timore, sed gratia extinguitur. Dolore quoque actualis culpa præpeditur, siquidem dolorem supernaturalem de peccatis habere, et simul actu peccare, impossibile videtur. Unde Tridentinum docet, (7) quod timore et dolore à peccando abstinemus. Aliis quoque attritionis comitibus, et præsertim proposito non peccandi cetero adversum ac re-pugnans quæ est actualē peccatum: 2 quis enim crediderit, eum, qui actu delinquit, verum, et supernaturale non delinqquendi habere propositum? Eapropter quamvis attritio istiusmodi peccatum se ipsa non impediret, illud sane sociorum suffragio prohibet. Et ideo non insufficiens, sed sufficiens dicenda est preparatio, acer namque voluntatem peccandi, quæ ante justificationem propulsanda est, eam scilicet, quæ in actuali culpa consistit.

4. Timorem inferni non improbat quidem, sed talia de eo comminiscuntur, ut decipi valeant incāuti, existimantes illud haud in bonis, sed in malis operibus obtinere locum: ajunt enim voluntatem peccandi, ac desiderium peccati habere secum; nec non timentem, dum culpam metu pena vitat, scipsum aspicere ut finem ultimum; et insuper in corde suo peccare, fierique reuin coram Deo, quia malum peccatum committere, quam omittere, si posset impune. Ita illi. Sed hoc in primis simile est Quesnelliana thesi 62: „Qui à malo non abstinet, nisi timore pena, illud committit in corde suo, et jam est reus coram Deo.“ Deinde 2 quis pravum potius, quam probum timorem non dixerit, si tot maculis aspergitur? „Numquid ea, quæ nosmetipsos eum finem ultimum aspectantes facimus, criminosa non sunt? „Numquid culpa, quæ in corde admittitur, non est vera culpa? „Numquid res, quæ homo reus efficitur coram Deo, non est mala, et peccatum? Ast iuxta Ecclesiæ doctrinam inferni timor non est peccatum, sed motus bonus, ac supernaturalis, et per eum à peccando abstimus. Unde perspicuum videtur, eum in corde minime peccare qui ibi hunc habet timorem. Nec congruē admodum reor hæc Initialistarum responsio Christo Domino timorem illum præcipienti: (8) „Timete eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehennam: 2 quis namque sibi suaserit, piissimum Redemptorem rem nobis injungere, quam nos peccato, et reatu aeternæ damnationis exequimur? „Nonne manifeste id repugnat ardentissima ipsius charitati, qua nos a peccato, et reatu illo sui sanguinis pretio redimere, ac liberare voluit? Mihi saltem certum appetat, quod in homine attrito timor inferni illibatus prorsus sit, quia Dominus illum præcepit, quia Ecclesia eum non esse peccatum, sed actualē supernaturale, et quod per ipsum à peccando abstinemus, docet, et quia in homine illo cosedem, ac attrito socios habet, quorum causa à multiplici ea perversitate innumis esse debet, sicut et attrito ipsa. Præsertim quia timor, de quo agitur, adjunetus sit Penitentia Sacramento, cuius consortio vitium omne, siquid tamen ei adfuerit, eradicare penitus valit: virtus enim Sacramenti majora, et mirabiliora operatur, nempe peccati habitualis destructionem, sanctificantis gratie infusionem, virtutum, ac donorum Spiritus Sancti collationem.

5. Nec opīnamentū suū satis distinctionē ipisis familiariter tutantur, asserentes, videlicet, labes eas omnes non intrinsecus, et vitio suo, sed extrinsecus, et timen-tis culpa timori evenire: quandoquidem si hoc ita foret, nos per gehennam metum à peccando non abstineremus, ut Ecclesia docet, sed peccaremus potius; ac propterea verum esset, quod Quesnelius docuit, cum scilicet, qui à malo abstinet timore pena, peccate in corde suo et reuin fieri coram Deo. Deinde esus carnium in die venientis extrinsecus dumtaxat, et edentis vitio malus nuncupatur; hoc autem sufficit, ut esus ipse peccatum sit, et qui est, peccet, et qui esset jubar, peccatum jubar. Idipsum ostendi etiam potest in actibus honorandi parentes, operiendi nudum, largiendi elec-

(7) Sess. 6. can. 8.

(8) Matth. 10. 28.

CAPUT. XXXI.

mosynam, et aliis id genus operibus sexcentis, quæ etsi aliunde bona sint, mala sunt, et peccata, si extrinsecus, et operantis culpa maculentur, ut accidit, dum quis ea ob finem pravum exercet. Quocirca si timor inferni extrinsecus, et timoris visio inficitur, ipse quoque infelix erit: ac subinde qui infernum timet, peccabit, et qui timorem alteri suaserit, peccabit itidem. Unde fieret ulterius, quod peccator, qui sine Dei amore infernum timeret, de hoc timore dolere, eum in confessione aperire, et propositum sic iterum non timendi habere, obstrictus erit; quemadmodum supradictum carnium esum cum dolore, et emendationis proposito confiteatur. Verum hac omnia, quæ horrida satis apparent, statutis Ecclesiæ maximè adversantur; ipsa enim eos damnat, qui timorem inferni peccatum dicunt, et docet insuper eum esse actualē bonum, ac supernaturale. Quocirca Alexander VIII. hanc thesim proscripsit: 14. „Timor „gehenna non est supernaturalis.“ Et Tridentinum ait: (9) „Si quis dixerit, gehen-na, ne metum per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo configimus, vel à peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores pejores facere, anathema sit.“ Enimvero supernaturalis timor si voluntatem peccandi, et peccati desiderium secum esse timoris causa pateretur, similis omnino esse timori serviliter servili, qui labes eas ejusdem timoris vitio secum semper habet: ac propterea sicut iste malus ob id ab omnibus censeretur, sicut et ille pravus dici deberet.

6. Praefata Initialistarum distinctio D. Thomæ adversa etiam videtur, ipse namque usum timoris servilis innoxium esse, ita ostendit: (10) „Cujus usus malus est, „ipsum etiam malum est, quia non potest arbor bona fructus malos facere: Matth. 7. „7. Sed timor servilis est bonus, cum sit à Deo: Ergo usus ejus bonus est. Pra-terea usus timoris servilis est abstinerre à peccato, et ad sapientiam introducere. Hoc autem est bonus: Ergo usus timoris servilis est bonus.“ Nullum itaque in usu timoris servilis peccatum est, secus enim timor ipse peccatum fore, siquidem cuius usus malus est, ipsum etiam malum est: timorem vero qui malum dixerit, hereticus erit. Deinde qui timore servili utitur, id est, qui infernum metuit serviliter, peccato abstinet, et ad sapientiam introducitur; et ideo nec extrinsecus peccare dicendus est, alioquin neque à peccato abstineret, ut perspicuum est, neque ad sapientiam introducetur: (11) „Quoniam in malevolam animam non introbit sapientia, nec „habitabit in corpore subditio peccatis.“ Docet præterea ipse, quod timor mundanus non adesse culpa solet; secus vero servili: ac proinde quod numquam homo peccat, sed potius vitat peccatum, dum infernum serviliter formidat, sive dum ipsum timendo fugit: quod clarum mihi est, quoniam si peccaret, dum timet infernum, non fugeret, sed magis ad eum accederet, quia peccato suo aeternum supplicium sibi promeret: (12) „Peccata, inquit, est duplex. Una pro cuius vitatione peccatum quandoque com-mittitur, sicut sunt temporales penæ: et hanc peccata religit timor mundanus, vel „humanus. Alia est pro cuius vitatione numquam fit peccatum sed magis vitatur, „sicut pena, quæ erit post hanc vitam: et hanc peccata fugit timor servilis.“ Attritus ergo homo dum serviliter, sed supernaturaliter infernum timeret, (de hoc namque afflatus timore) numquam peccat sed magis peccatum vitat: et ideo neque extrinsecus dicendus est delinquare, neque vitio suo timorem ipsum maculare.

7. Exinde autem fit, testimonia SS. Patrum, quæ Initialista afferunt, in quibus asseritur, timorem penæ voluntatem peccandi non auferre, nosque peccare intus face-re, et reos coram Deo constituere, intelligenda esse de timore mundano, aut de metu serviliter servili, qui naturales, et pravi sunt; secus vero de supernaturali inferni timore, qui à Spiritu Sancto nobis injicitur, ut nos excite, moveat, præparet ad in-quiritandam, et obtainendam culparum remissionem, sive ad nostram justificationem; et supernaturali insuper dolori de peccatis, proposito non peccandi, allisque attritionis comitibus, neconon Sacramenti receptioni copulatur. Deinde ex sententia B. Lauren-

(9) Sess. 6. can. 2.

(10) Sess. 6. can. 2.

(11) Sess. 6. can. 2.

(12) Loco citat. Sess. 6. can. 2.

CAPUT. XXX.

,, tus facit in nobis: unum quidem timoris. Isaï. 11. 3. Replevit eum Spiritus amar-
ris Domini: alium amoris supra. v. 5. Charitas Dei diffusa est per Spiritum Sanctum in cor-
per Spiritum Sanctorum inhabitantem: cum autem charitas hujusmodi non culpa, sed
gratia habeat consortium, cum hac, et non cum illa Dei amor similiter erit. Ait insuper: (64) „, Sicut hic timor (pona) facit servitutem, ita amor charitatis facit liber-
tatem filiorum: facit enim hominem voluntari ad honorem Dei operari, quod esse
proprium filiorum.“ Verus itaque charitatis amor destruit peccati servitutem, eique
sufficit libertatem filiorum, et homines proinde Dei filios constituit: quapropter nul-
latenus in his, qui gravi noxa inficiuntur esse valebit; ii namque neque liberi, ne-
que filii Dei sunt, sed Diaboli potius filii, et servi. Vide supra n. 7.

(64) Ibi.

CAPUT. XXXI.

*Quæ fuse habentus dicta sunt, compendiario iterum
traduntur.*

1. **Q**uoniam Dissertatione ista paulo amplius, quam proposueram, sensim pro-
tracta est, ipsius epitomen nunc exhibere, ratus sum opportunum, ut quæ
opus integrum nolit evolvere, doctrinam, quæ in eo est, summatum ex-
positam hic inveniat. Igitur attritio supernaturalis per se impium ad justificationem
parat, sed remote dumtaxat: sit autem proxima peccantibus dispositio, sicut et ma-
teria Sacramenti proxima, ipsiusmet Sacramenti adjutorio, sive passionis Christi vir-
tute, qua nobis per Sacramenta applicatur: (1) „, Sacramenta Ecclesie, ait D. Thomas,
specialiter habent virtutem ex passione Christi, cuius virtus quodammodo nobis co-
,, pulatur per susceptionem Sacramentorum.“ Virtus hac mirabilis attrito homini per
Penitentia Sacramentum copulata, nedum ei confert gratiam sanctificantem, verum et
ejus attritioni, ut proxima sit dispositio, ac materia, vim quoque tribuit, qua mi-
nor est incomparabiliter quam gratia. Ast attritio ipsa proxima dispositionis, ac ma-
teria dum Sacramenti adjumento munus explet, præter dolorem de peccatis, in quo
ipsa est, secum præprimis habet actus fidei, spei, timoris, amoris concupiscentiæ, q[uo]d
penitentia culparum suarum veniam, gratiam Dei, ejusque amicitiam ardenter operas, sa-
dundo querit, enix flagitat. Habet insuper propositum confitendi, satisfiendi, et de
cetero non peccandi, seu inchoandi novam vitam, servandique divina mandata ac
propætra habet itidem desiderium redipiscendi virtutes charitatis, et penitentia, quæ
jussa adimplat dilectionis, et contritionis, Deum scilicet ex charitate amans, dolens
que de peccatis propter Deum ipsum summe dilectum. Hisce desideriis incensus, op-
eribusque ornatus attritus homo, dum Sacramentum suscipit, sanctificanti gratia dona-
tur, qua ex injusto sit justus, ex inimico amicus, ex filio diaboli filius Dei, et ex
sinistra ad dexteram transfertur: virtutes tum quoque accipit qua à gratia numquam
divelluntur, videlicet charitatem, et penitentiam: ex vero illico actus suos efficiunt,
nimis dilectionem, et contritionem, quibus homo ipse attritus non solum implet
contritionis et dilectionis mandata, sed sit etiam ex attrito conseritus. At hujusmodi
dilectionis, et contritio, quæ virtutum gratiam comitantur actus sint, non antecedentes
illam, sed concomitantes sunt preparationes. Supramemorata vero opera, qua attritio
ante justificationem consociari dixi, cum ad gratiam, et charitatem, earumque op-

(4) 3. part. q. 62. art. 5. c.

CAPUT. XXXI.

rationem, nempe dilectionem Dei super omnia dispositio sint, et ad ipsas nancisen-
dum ordinentur, homo attritus prædicta opera exercens, jam tum dispositio, et in-
choate, seu initialiter Deum super omnia, et ex charitate diligere censeri valet. Pre-
sertim quia inter opera illa habet Dei timorem, de quo dicitur: (2) „, Timor Dei
„, initium dilectionis ejus:“ et sermo est præcipue de timore servili, teste D. Thoma
dicente: (3) „, Timor, qui est initium dilectionis, est timor servilis, qui introducit
„, charitatem, sicut seta introduce linum, ut Augustinus dicit. Vel si hoc referatur
„, ad timorem initialiem, dicitur esse dilectionis initium, non absolute, sed quantum
„, ad statum charitatis perfectæ.“ Unde fit, attritus hominem, qui in peccato adhuc
est, habere quidem timorem servilem, ex eo enim ejus prodit attritio; secus autem
initialiem: iste namque sine crimine est, quia jam introductam supponit charitatem:
et ideo non est initium charitatis absolute, sed accessionis charitatis, seu charitatis
perfectæ. Verum quemadmodum timor isthic, quod in exordio conversionis adesse so-
let, initialis appellatur, sicut in fine præcedentis capitulis asserui cum eodem D. Tho-
ma, ita dilectio ipsa concomitans, quod in ipso justificationis momento incipiat, ini-
tialis similiter nuncupari potest.

2. Hæc summa doctrina est, quæ in hac Dissertatione stabilitur: sed ut eam fun-
ditus quatiunt, machinamenta nimis multa struant Initialistæ, quæ nunc pariter com-
pendi facienda, et evertenda sunt. Nendum dilectionis initium, sed et ipsam veræ
charitatis dilectionem penitentibus ante eorum justificationem injungunt indispensabi-
liter. Attamen momenta, quæ ut id evincant, producunt, satis ostendunt dilectionem
illam et necessariam esse ad salutem, quod certum est: et etiam ad justificationem
desiderari, quod ipse ultra fateor: neutiquam vero probant, quod penitens ante jus-
tificationem, ante gratiam, ante charitatem, et una cum peccato mortali habere de-
beat, et valeat veræ charitatis dilectionem: Hoc autem potissimum, et ante omnia erat
convincendum: alioquin ego semper dixerim, dilectionem hujusmodi requiri quidem ad
justificationem, at non prævia, sed concomitante: ac propterea confitebor etiam lubens,
quod peccator Deum ex charitate amare obsecratus sit, sicut et celestem vitam tene-
tur sibi emerit: sed quemadmodum justificari prius debet, ut mereat, ita ut diligit.
Deinde complura Scripturæ, et Patrum documenta congerant, in quibus de charitate
perfectæ, et justificante sermo est perspicue: quocirca vel incongrue ea documenta in
controversia ista exhibentur, vel perfecta illa charitas erit prævia ad Sacramentum dis-
positio, quod nemo hodie asserit, sed neque asserere potest sine erroris periculo;
quoniam charitas adeo perfecta, si secum ante Sacramenti receptionem jam habet sancti-
ficantem gratiam hanc numquam efficiet Sacramentum: si absque gratia ista consti-
tuerit, exstabat perfecta charitas sine justificatione, et remissione peccatorum: utrumque
autem errorem est, alterum videlicet Contritionistatum dogma, alterum Bajanistarum
heresis. Ita nimis amor tuentur necessitatem.

3. Ut attritionis evallent sufficientiam, eam dicunt, non depellere peccandi volun-
tatem, quæ arcta est ante justificationem, ut innuit Tridentinum. (4) Ast ob hanc
ipsam rationem et attritionem reprobavit, et ea hominem constitui hypocritam, ac ma-
gis peccatorem affirmavit Lutherus, (5) cui idem Concilium anathema dixit. (6) Ini-
tialistæ vero rogandi sunt; et num voluntas peccandi peccatum sit? Si enim inficiantur
justificationi ipsa non obicit, et ideo neque ante justificationem pellenda erit ne-
cessario, sicut non excluduntur ante eam concupiscentia, habitus vitiosi, et alia pec-
catorum reliquæ, quæ peccatum non sunt: ob idque attritio sufficienter aptare impium
poterit, quamvis voluntatem illam non expellat. Si ajunt, interrogandi iterum sunt:
utrum voluntas peccandi sit peccatum habitualis, vel actualis? Si habitualis fuerit, haud
attritione, et ante justificationem, sed gratia unice in justificatione ipsa extirpabitur,

O o §

(2) Eccl. 15. 16.

(4) Sess. 14. cap. 4.

(1) 2. 2. q. 19. a. 8. ad. 1.

(5) ejus verba dedi cap. 6. n. 10.

(6) Sess. 14. cap. 5.

CAPUT. XXXI.

„ contritionis. Hac vero mentis reordinatio sine gratia esse non potest: Nam mens nostra debite ad Deum converti non potest sine charitate: charitas autem sine gratia haberi non potest: „ Amor itaque initialis neque ad priorem, neque ad posteriorem peccatoris conversionem eidem opus est.

12. Sedenim quod utramque sententiam aqua judicij lance ponderare valeas, et discrimen, quod alteram ab altera secerint potissimum, perpendas interest, utra consernit sit doctrina orthodoxa, satis, ut arbitror, supra ostensum est. Initialistas quodam stabilire, quod proscriptis ab Ecclesia thesibus plus aequo assimilantur. Nonnulla insuper pro sua opinione affere momenta solent, quod probare videntur, gehennam formidinem, et attritionem res esse criminosa, et improbanda. Quin et eisdem in attritionis sufficientiam utuntur argumentis, quod sepius urgent heretici, dum suadere conantur, actus attritionis, et timoris motus esse pravos: sed cum Ecclesia probos, ac supernaturales eos dixerit, confidere proclive est, Initialistarum placa, quod illiusmodi fulcuntur documentis, a veritate, quod Ecclesia statutus deesse nequit, aliquatenus dissentire, siquidem, ut ait B. Gregorius: (21) „ Veritas fulciri non querit auxilio „ falsitatis. „

13. Verumtamen attritionisticum systema, quod propugno, nedum a navis istis immune prorsus, sed et consentiens admodum censeo Scripturam divinam, quod hominibus noxa infectis jubet seipsum, penitentiam ex metu peragendam: hanc etiam Prophetæ eisdem prescrisperunt: hanc Christus Dominus præcepit: hanc Baptista injunxit: hanc Apostoli prædicarunt: sed de penitentia, quod ex prævio amore charitatis prægrediatur; penitus tacuerunt. Conversiones impiorum hominum in eadem ipsa Scriptura narrantur valde multa sine vestigio ullo amoris verae charitatis, qui eorum justificationi præverit. Quare ibi Hebrei Populi iteratae penititudinem: per quae Bethulienium, et Niniuitarum resipiscientiam: vestiga Acabi, Manasse, publicani, prodigi, Perri, et Sauli exempla: lege aliorum delinquentium expiationem, et protinus invenies culparum confessionem, detestationem, et odium, necnon meroem, humilitatem, fletus, clamores, orationes, jejunia, saccum, cinerem, scissuram vestium, et alii doloris, ac timoris indicia: amorem vero charitatis minime reperes. Re却 tamen isti omnes charitatis habuerunt dilectionem, sine qua nemo unus extra Sacramentum justificatur; de ea nihilominus silet Scriptura, dum enarrat, quid illi ante justificationem egerunt, ut culparum suarum veniam assequerentur. Quis ergo exinde non conculerit, dilectionem charitatis ad opera, et dispositiones, quod prævia, et ante justificationem exhibentur, nullo modo spectare? In Magdalena conversione amor quidem exprimitur: (22) „ Re „ mittunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: „ verum amor isthic excellens „ valde fuit; et ideo vocari nequit prævious, initialis, ac imperfectus, de quo disceptatur, sed perfectus potius, atque concomitans. Itaque cum inter opera salutaria, que peccatores ad Deum redeentes, antecedenter perficerunt, amor neutiquam nominetur: et qui memoratur, non prævious, sed concomitans extiterit, ipsum non praviam ad justificationis resipiscendam gratiam, sed concomitantem esse dispositionem, haud temere quis deduxerit.

14. Habet igitur, eruditæ Lector, propriæ et contraria sententiaz synopsim, ut libratis utriusque momentis, ei calculum adjicias, quam verisimiliorem, et ab hereticorum deliramentis remotiorem dijudicaveris. Tibi hoc integrum est: milii vero jamjam necessarium, finem imponere huic Dissertationi, quam Sapientum censuræ, et correctioni, ac præsertim iudicio Sanctæ Romanae Ecclesie, quod veritatis Magistra est infallibilis, per quam libenti animo submitto. Postremo: (23) „ Si quid de istis rebus invenisti melius, „ sive inveniri potueris, gratissimum habebimus, si nos feceris nosse: Ego enim magis „ amo discere, quam docere.“

(24) „ Salve hominum, superumque salus, Servator Jesus, „ Verus homo, verusque Deus, spes unica Salve.“

(21) lib. 11. Moral. cap. 15.

(23) Aug. lib. de Odo Dulciti quæstibus in fine.

(22) Luc. 7. 47.

(24) Barell, lib. 3.

INDEX RERUM.

ACTUS posterior est in bonitate, et malitia, quam habitus. Cap. XVI. num. 4. Actus informes transeunt, et non formantur per gratiam. Cap. 1. n. 9.

Actus sunt in justificatione formati, et magis perfecti, quam actus informes. X. 10.

Actus recensentur, qui ad justificationem desiderantur. II. 2. III. 3.

Actus penitentis sunt materia proxima Sacramenti Penitentie. VI. 1.

Vide *Habitus, Justificatio, Meritum, Precepta*.

ALBERTUS Magnus (Beatus) docet, quod minima contritio omnes animæ maculas derret. XV. 15.

ALEXANDER VII. prohibuit, ne quis Attritionistarum, aut initialistarum sententiam alicuius censuræ, injuria, aut contumelie nota taxare audiat. IV. 3.

Faver Attritionists. X. 3.

AMBROSIUS (S. t.) virginem lapsam hortabatur ad penitentiam ex merita peragendam. X. 6.

AMICITIA non est inter Deum et peccatorem. XXVI. 5. 6. 7. 9.

Non peccator, sed Deus prior renovat amicitiam inter utrumque. Ibi. 17.

AMOR Dei in communis aliis naturalis, aliis supernaturalis. XXII. 3. 5. 7. 11. 12. 15.

Alius charitatis seu amicitia, aliis concupiscentia, seu spei. II. 2. 7. 13,

AMOR naturalis est duplex. XXII. 12.

Disponit ad gratiam negative. Ibi. 3.

Potest esse absolute sine gratia et charitate; sed non in statu naturæ lapsæ. XIV. 16. XXII. 3. 7. 6. 11.

Vide *Berti Precepta*.

AMOR supernaturalis non est sine gratia. Ibi. 3. 5.

In quo differat a naturali. Ibi. 3. 5. 11.

Vide *Precepta*.

AMOR charitatis fuit in Christo, et in Angelis in primo instanti. III. 2.

Elicitur in momento justificationis. III. per totum.

Sed non semper. Ibi. 8.

Est insociabilis cum peccato mortali. XII. XIII. XIV. XVI. per tot.

Opponitur omni peccato mortali. XVI. 8. 9.

Nunquam est informis. XIV. 9. 12. 14. 15. XXIII. 6.

EIAM remissus expellit peccatum. XII. 7. 11. 12. 13. XIV. 8.

Est vita aeterna meritorius. XII. 11. XVII. per tot. XXII. 5. XXV. 23. 24.

Est perfectionis habita charitatis. XVI. 4.

Est ab habitu charitatis. XIV. 9. XXV. 12. 13. 24. 28.

Fieri potest in aliquo casu raro sine charitatis habitu. III. 11. XXV. 14.

Est a gratia. XIV. 16. 17. 18. 19.

Est a Deo in nobis habitante. XI. 4. XII. 3. 8. 9. XIII. 10. 11. 13. XIV. 2. XVII.

13. XXI. 5. 7. 11. 19. 21. 24. 25. XXIII. 13. 14. 15. XXX. 29.

Est mensura remissionis culpa, non quadam maculam, et penam aeternam, sed quadam peccati temporalcm. XII. 12. XVIII. 21.

Non est in peccatore serviliter timente. XIII. 14.

Est pro ultima hora necessarius. XXIX. 2. n. 6.

Amoris nomine intelligitur in hoc opere amor charitatis. IV. 8.

AMOR concupiscentia comitatur attritionem. II. per tot. VIII. 2.

Vocatur desiderium. II. 17.

Reperitur in infidelibus. Ibi. 16.

Convenit omni virtuti. Ibi. 11.

Vocari valet amor justitia. Ibi. 8.

Dicit etiam potest amor initialis. Ibi. 9. 17.

Concupiscentia seu spe, et intuitu aeternæ mercedis aliquid operari, bonum est. II. 15.

XXX. 12. Vide *Quietista*.